

szerűt. Ilyen esetlegesség jellemzi például három novellakísérlését és *Betlehem csillaga* című, rockopera-hoz készült drámai szövegválogatását. Kontrasztjai ezek a verseknek annyira szembeűnőnek, hogy csak is ebben, a teljes életművet tükrözű kiadásban lehet helyűk, akkor is a teljesség és nem a minűsűg okán.

Arra bűsűgesen elegendű kűltűszete, az arról, a kűnyv által tulajdonba vett teljes tudás s az azt lezárű gyűnyűrű bűcsűverse, az *Elkűszűnű*: „Esteledik. / Álomba fűtyűli magát a rigű, / keveset pityeg még, / s mire kinyűlnak a mennyei virágok, / lassan elszenderűl. // Jű éjszakát, fiűk, / szűp álmokat, lányok.”

OLÁH ANDRÁS (1959) Mátészalka

OLÁH ANDRÁS

Szentmártoni János: Szomjúság

Magyar Naplű, 2016

Van helyzet, amikor a versekbe zsugorított gondolat regénnyű szűvevényesedik. Mert a tème (a már többszűr megűrt emlék) kikűveteli az alkotűtűt, hogy egy más dimenziűban is hangsűlyt kapjon. Mert a műlt terhètűl valű szabadulás vágya újra és újra kibombantja a bennűnk feszűlű indulatot, ami ott nűvekszik – mint kűrosan burjanzű sejt – a szűvben, az agyban, a lélekben. Ki kell hát mondani újra. Ha nem tennűnk, pusztítana, emésztene, megfojtana. Pszichoterápia – gondolhatnűnk. Ám sokkal több annál.

Szentmártoni János regénnyűének kűzűppontjában egy kiűresedű emberi kapcsolat – egy házasság folyamatos és megállíthatatlan leűpűlése áll. A szerzű maga sem tagadja, mi többsű, a vele készűlt interjúkban meg is erűsűti, hogy a mű több ponton önéletrajzi ihletűsű. Aki pedig olvasta, ismeri Szentmártoni verseit, a regénnyű lapjain visszatérű motívumokat fedezhet fel.

A szeműlyes sors, a szeműlyes hang hitelesűti a kűnyvet. Egy irodalmi mű persze sohasem lehet a valűsűg szolgai műsolása. Ez sem az. Sokunk sorsa kűszűn vissza a regénnyűt olvasva. Mert hasonlű érzésekkel és emlékekkel szűksűgszerűen magunk is birkűzűnk. Hiszen ugyanazon kor gyermekei vagyunk.

Lehetne generaciűs regénnyűnek is tekinteni, de ez is csak leszűkűtenű az igazsűgot. Ez a kűnyv több annál. Olyan emberi problèmákat feszeget, amit hatvűnyozottan tapasztalunk a jelenkorban (saját életűnkben vagy kűrnyezetűnkben), ugyanakkor sohasem volt idegen az embertűl.

A kapcsolatok elszűrkűlésének veszűlye, az érzelmi frissesség hiánya az emberi lét kezdete óta kísűrt. Csak a kűlűnbűzű korok embere másként reagált rá. Legtűbbsszűr alkalmazkodott a kűrnyezete által elvűrt viselkedűsi formákhoz. Kapaszkodűkat keresett. S ha máshol nem, a hitben megtalálta azokat. Vagy egyszerűen csak elfogadta a sorssze-

rűsűget. Beletűrűdűt a megvűltoztathatatlanba, és végigjárt a szenvedte a kiműrt utat. Talán ez az a pont, amiben jelentűsen kűlűnbűzűk a jelenkor valűsűga minden korábbitűl: ebben a felgyorsult világbn mintha nem lenne elég fogűdűzű, mintha az egyre szeműlytelenebbű vűlű tűrsadalom a teljes kiűgűs felű taszítaná az embert.

A regénnyű hűse a Fűrfi és a Nű. Nincs nevűk. Barmelyikűnk lehetne. Valakik ők a sok kűzűl. A szereplűk névtelensűge azonban másra is rámutat. Jelzi például azt, hogy mennyire elszeműlytelenedett a világb. Ugyanakkor erűsűti azt a ténnyt is, hogy harcuk a fűrfi és a nű örűk kűzdelme. Mert a fűrfi és a nű nemcsak kiűgűsűti, de örűktűl fogva pusztítja is egymást. A legjelentűsebb problèma pedig az, hogy nem hallják meg egymás szavát. Elbeszűlnek egymás mellett. Sèrelmeiket hánytorgatják, sebeiket nyalogatják, de a másíknak okozott sèrűlűst észre sem veszik. Felelűssűgűket a másíkra hárítják.

A szembenállás, a folytonos kűzdelem falakat emel, bezárkűzűsűghez vezet. A regénnyű szereplűi nem tudnak mit kezdeni az elszűvűrosodű érzelmekkel. A vűlsűg sokirűnyű. Tűplálkűzik a magánybűl, a tehetetlensűgbűl, az idűzavarbűl. Mindezt megspékeli néhány maguk gyártotta komplexus: a szabad akarat (a vűlt szabadság, az önállűsűg) elvesztèsètűl valű fèlelem, a fèltűkenysűg, a kisebbsèndűsűgi érzès stb. Marad egy fèlig vagy tűredèkesen megűlt élet, telve az elveszett illűziűkra valű folytonos visszatekintès-sel, sòvűrgűssal – és örűkűs hiányérzettel.

A cselekműnyhez egy évszűm is kűtűdik: 1999. Hogy miűrt fontos az idűpont? Fontos-e egyáltalán, hiszen a tűrtűnet jűtsűzűdhatna akarmikor. Nyilván a szerzű is úgy akarta, hogy legyen néhány konkrét utalás a valűsűgazonossűgra. Hiszen a regénnyű keresztűl kortűrsait szembesűti õnmagukkal.

A mű cselekműnye szerint egy öregedű, magányosan élű újsűgűrű, aki sok évtűzedes, látsűzűlag si-

keres ténykedés (valójában a csömörig mélyülő unalom) után már voltaképpen csupán egyetlen – az életművet lezáró – könyv (önnön történetének) megírására készül, váratlanul azt a kihívó feladatot kapja, hogy dolgozzon fel egy számára teljesen idegen emberről (családról) szóló történetet.

A felkérést kézbesítő Nő tudat alatt tulajdonképpen saját sorsát, életét, önnön vívódásait szeretné végre lezárni, remélve, hogy az író feloldja a lelkét mardosó kételyeket, és leveszi válláról a terhet azzal, hogy kimondja helyette mindazt, amit zátonyra futott első házasságáról ő maga gondol. És nem is csupán önmagáért, hanem kamaszkorú lányának nyugalmaért akarja tisztába tenni a múltat, remélve, hogy a könyv másodlagos hozadékaként esetleg előkerül majd az életükből a négy éve eltűnt első férj is.

Ez utóbbi annyira naiv elképzelés, hogy az újságíró is megrökönyödik rajta. Ugyanakkor érdekelni kezdi a Nő és a Férfi (aki történetesen költő) sorsa. S miután a Nő által egy sporttáskában odacipelt dokumentumok (versek, levelek, üzenetek, feljegyzések) alapján kezdi megismerni, megérteni a történet hőseit, nekilát, hogy megírja a két szereplő szemüvegén keresztül a történetüket. Úgy, hogy közben önmagát, saját életrezdüléseit is beleszővi a cselekménybe. Mivel önnön vívódásai ugyanúgy megfogalmazódnak, így voltaképpen már három szereplő sorsa tárul elénk, egymás mellett – de néha egymásba érve.

Nem igazságosztás a cél. Ilyenre ember nem is vállalkozhat. „Mert mindenkinek van egy saját igazsága.” De a saját igazság védelme mellett mindenkiben ott lapul belső irányítóként a lelkiismeret, amely elvezet a megértéshez, a segíteni tudó szeretethez.

A regény voltaképpen három ember vajúdása, önmarcangoló vívódása, szembesülése helyzetével – azzal a fontos tanulással zárva a történetet, amit az egyik szereplő ki is mond: „ahhoz, hogy a világ ne csak előre menjen, hanem boldogabbá is váljon, [...] újra egymásra kell találunk”.

Az írás ez esetben valóban terápia. Legyőzi az érzelmi és cselekvési impotenciát. Fölszámolja a félelmeket. De ehhez elengedhetetlen az a bátorság, hogy ne csupán a szembenézésre legyen képes, hanem a következtetések levonására is. A felismerés kevés. Elhatározásra van szükség. Döntésre. Cselekvésre. Mert önmagában hiába drámai a felismerés, a rádöbbenés, hogy „kukába való az egész élete”, ha elmarad a következő lépés.

A regény egyes fejezeteit az egymással felelő, a másikba ugyan nem látó, de az őszinte önvizsgálat révén legalább saját hibáikat beismerő és a felelősséget egyre inkább megérező szereplők gondolatfoslányai, múltbéli visszatekintései, esetleírásai alkotják. Ezek a leírások pedig a kötet címében is megfogalmazott erős *szomjúságról* árulkodnak. Szeretni és szeretve lenni. Közhelyszerű mondat, de az értelmes élet legfontosabb kelléke. Mert minden ember megalkuvás nélküli belső békére vágyik. És társra, aki nemcsak szereti, elfogadja, hanem meg is érti őt. Aki nem megfojtja, pusztítja, hanem – elismerve a másik igazát – életkedvvel jutalmazza, levegőhöz juttatja.

Persze néhány kérdést nyitva hagy a regény. Nyilván azért, mert nincs általánosítható válasz. Például azt, hogy mi okozza a kezdeti vakságot. Miért várat magára a szembenézés? Miért hagyjuk elburjánzani a válságot? Miféle félelem a halogatás oka? A szereplők válaszai ugyanis többfélék. És ez a többféleség azt támasztja alá, hogy a problémák nagyon is egyedi elemekből táplálkoznak. Minden-

kinek megvan a saját keresztje. De ahhoz, hogy változzon és változtasson, már kirajzolódik az út. Először is föl kell számolni a félelmeket, észre kell venni a környezetet, végül pedig el kell jutni arra a pontra, hogy úgy érezze: „fontosabb, hogy megértsenek, mint hogy szeressenek”. Mert szeretni lehet vakon is.

Az egyik szereplő elkeseredetten veszi észre: „nem ismerem a nyelvüket, és ők sem ismerik az enyémet”. Bizony, ez egy fontos felismerés. Mert

nem önmagunkért, hanem egymásért vagyunk. S egy kapcsolat mélységét, tisztaságát azon lehet lemérni, hogy tudunk-e egy húron pendülni. Képes Géza fogalmazta meg ezt az érzést talán a legszebben egy sok évvel ezelőtt írott versében: „te vagy a tudóm / a levegőm / nélküled / megfulladok / a csendem is / te vagy / nélküled / ízekre tép a zaj / s a zűrzavar / te vagy minden percemben / minden porcikámban / én már / sehol sem vagyok / én / te vagyok”.

Nehéz szívvel teszi le az ember az ilyenfajta könyveket. És sohasem teszi messzire. Semmiképp sem vissza a polcra. Ott marad kézközben. Hogy aztán néha elővegye, belelapozzon, beleolvasson. Megnézze az aláhúzott vagy széljegyzetelt sorokat.

Lélektanilag hiteles regény Szentmártoni Jánosé, aki kendőzetlen kitarulkozással lázad az egyre személytelenebbé váló társadalom ellen. Ugyanakkor kapaszkodó is a könyv. És tükröz. Segít fölszámolni félelmeinket.

